

**UNIJA ORGANIZACIJA OSOBA SA INVALIDITETOM
u BOSNI i HERCEGOVINI
Sarajevo, ul.Podgaj 7, tel/fax: 033/445 185**

Prvi Kongres osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini

JAKI ZAJEDNO - uvezivanje i jačanje zajedničke platforme

Sarajevo, 08. - 10. novembar 2023.

**PLATFORMA ZA DJELOVANJE OSOBA SA INVALIDITETOM
U BOSNI i HERCEGOVINI**

“Izrazi koji su radi preglednosti dati u jednom gramatičkom rodu u ovom dokumentu se bez diskriminacije odnose i na muškarce i na žene.”

Mi, učesnici Prvog Kongresa osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini, koji dolazimo iz oba entiteta i Distrikta Brčko, okupili smo se u Sarajevu sa željom i nastojanjem da podijelimo svoje znanje, iskustvo i poglede na mogućnost usaglašenog djelovanja, jačanja jedinstva u pokretu osoba sa invaliditetom i implementaciji UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

Na Kongresu smo usaglasili i usvojili zajedničku Platformu koja bi trebala biti putokaz za djelovanje organizacija osoba sa invaliditetom, a koja će doprinijeti izgradnji društva u kojem će osobe sa invaliditetom, a prije svih žene i mladi, imati jednake mogućnosti za ravnopravno učešće u svim društvenim procesima. Ova zajednička Platforma će biti temelj za aktivnosti kojima ćemo uticati na ubrzanje stvaranja inkluzivnijeg društva koje poštuje, štiti i unapređuje prava osoba sa invaliditetom i u kojem osobe sa invaliditetom mogu u potpunosti učestvovati, doprinositi razvoju društva i napredovati u svim aspektima života.

- Pripadamo i dijelimo vrijednosti i načela Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom koju je ratificirala Bosna i Hercegovina, kao i Preporuke i Opšte komentare koje je usvojio UN Komitet za prava osoba sa invaliditetom.
- Potvrđujemo da je odnos društva prema invaliditetu pitanje temeljnih ljudskih prava i da sve osobe sa invaliditetom bez obzira na njihove kapacitete, imaju urođeno dostojanstvo, te se trebaju tretirati s poštovanjem od strane svih pojedinaca i zajednica društva uvažavajući ih kao nosioce prava koja proizlaze iz Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom.

- Svi učesnici Kongresa prepoznali su potrebu borbe protiv diskriminacije po osnovu invaliditeta i intersekcionalne (ukrštene) diskriminacije po osnovu kombinacije invaliditeta, roda, godina starosti, ali i brojnih drugih identiteta osoba, koje onemogućuju osobama, a naročito ženama i mladim sa invaliditetom, puno uživanje temeljnih prava i sloboda definisanih Konvencijom i drugim međunarodnim dokumentima.
- Učesnici Kongresa su se složili da trebaju snažnije zagovarati za potpunu fizičku pristupačnost kako vanjskog okruženja, tako i javnih institucija i objekata zajedničke namjene, pristupačnog i dostupnog javnog transporta, informacija i komunikacije, kao osnovnih preduslova za implementaciju svih ljudskih prava. Javne institucije, kao pružaoci usluga, trebaju uzeti u obzir kako osobe sa invaliditetom, žene i mladi, mogu efikasno pristupiti i koristiti te usluge, omogućavajući isti kvalitet usluge kao i za ostale korisnike. Ključna oblast je zdravstvo gdje se prepoznaje potreba da žene sa invaliditetom preuzmu vodeću ulogu u zagovaranju budući da su određene zdravstvene usluge nepristupačne za žene sa invaliditetom.
- Iskustva učesnika Kongresa upućuju da se organizacije osoba sa invaliditetom trebaju udruživati na nivou pripadnosti istoj regionalnoj odnosno administrativnoj cjelini, te učestvovati u uspostavi dijaloga i partnerstava sa institucijama na svim nivoima organizovanja na kojima se odlučuje o pitanjima od interesa za osobe sa invaliditetom. Brojnost organizacija koje okupljaju osobe s različitim ili istim invaliditetom u zagovaranju garantuje legitimitet organizacijama osoba sa invaliditetom, njihov glas je snažniji i učvršćuje se pregovaračka pozicija, a sve u skladu sa Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom i drugim dokumentima koji se odnose na ljudska prava i slobode o relevantnom i smislenom uključenju organizacija osoba sa invaliditetom u proces odlučivanja.
- Svjesni da su žene sa invaliditetom višestruko diskriminisane i isključene iz svih društvenih procesa, uključujući i rad u organizacijama osoba sa invaliditetom, ohrabrujemo organizacije da pitanjima roda i rodne uključenosti posvete posebnu pažnju i omoguće ženama sa invaliditetom da se aktivnije uključe u rad organizacija, uključujući i donošenje odluka.
Žene sa invaliditetom su ranjivije na različite oblike rodno uslovljenog nasilja, uključujući porodično, seksualno kao i iskorištavanje. Ključno je zagovarati kod vlasti ali i domaćih i stranih organizacija i institucija koje se bave pitanjima žena i njihovih prava, za pružanje odgovarajuće zaštite, usluge podrške i adekvatnih zakonskih sankcija za efikasno rješavanje i preveniranje ovih problema.
- Kako bi se postiglo usaglašeno djelovanje u zagovaranju za prava, prepoznata je potreba za različitim oblicima edukacija članstva o razumijevanju pristupa invaliditetu sa stanovišta ljudskih prava, pravima i principima Konvencije, zagovaranju, monitoringu, rodu i rodno uslovljenom nasilju i drugim važnim temama i aspektima koji doprinose boljem položaju osoba sa invaliditetom.

Budući da organizacije uglavnom nemaju sredstva za programe edukacije, finansiranje trebaju obezbijediti institucije i organi vlasti na različitim nivoima administrativne organizacije: od općine, grada, kantona, entiteta i državnog nivoa. Organizacije osoba sa invaliditetom ističu potrebu za obezbjeđenjem sredstava za pristupačnost prilikom organizovanja edukacija ili drugih okupljanja u kojima učestvuju osobe sa invaliditetom.

- Ocjenjeno je značajnim da je Bosna i Hercegovina ratificirala Konvenciju UN-a o pravima osoba sa invaliditetom, uz fakultativni protokol, ali se istovremeno izražava nezadovoljstvo brzinom i stepenom njene primjene u svim segmentima društva. Organizacije osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini trebaju redovno i detaljno pratiti provođenje entitetskih strategija za poboljšanje položaja osoba sa invaliditetom u društvu, te raditi na izradi i praćenju lokalnih akcionih planova, kao instrumenata za sprovođenje Konvencije kao i alokaciju pripadajućih budžetskih sredstava neophodnih za njihovu implementaciju. Informacije o nalazima praćenja potrebno je dijeliti među članstvom organizacija, savezima, unijama, kao i putem medija sa građanstvom. Na taj način će se jasnije predstaviti i uvidjeti odgovornost vlasti prema obavezi sprovođenja Konvencije.
- Učesnici Kongresa insistiraju na nužnosti partnerskog rada organizacija osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini na pripremi, donošenju i provođenju zakona i drugih propisa, koji promovisu punu društvenu uključenost i ravnopravnost osoba sa invaliditetom.

Ovo će se prvenstveno postići kroz relevantno uključivanje osoba sa invaliditetom u radne grupe koje rade na dopuni i izmjeni postojećih ili donošenju novih zakona s ciljem poboljšanja pristupa obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, socijalnoj sigurnosti, zapošljavanju, fizičkom okruženju, informacijama, komunikaciji, kulturi, sportu i političkim pravima, na temelju jednakosti s drugim građanima. Obaveza harmonizacije domaćeg zakonodavstva sa Konvencijom kao minimum treba da uključi obavezu obezbjeđenja razumne prilagodbe u svaki od postojećih zakona.

- Organizacije osoba sa invaliditetom jasno zastupaju stav da institucije sistema, na relevantnim nivoima administrativne organizacije, nužno prave jasne razlike između prava na mjere usmjerene na osnovnu egzistenciju i one koje su namijenjene da olakšaju samostalno funkcionisanje i jednake mogućnosti za osobe sa invaliditetom. Ova je razlika ključna kako bi se osiguralo da osobe sa invaliditetom, baš kao i svi drugi, imaju pristup da samostalno i smisleno učestvuju u društvu.
- Organizacije osoba sa invaliditetom će nastaviti da se zalažu da institucije kroz svoje sisteme podrške osiguraju osobama sa invaliditetom pravo na sva pomagala i pomoćne uređaje potrebne za obrazovanje, rad, pristup informacijama i komunikaciji, te svakodnevno funkcioniranje, uključujući obuku za njihovo korištenje uz minimalnu naknadu.
- Insistiramo na osiguranju prava na kvalitetno i inkluzivno obrazovanje osoba sa invaliditetom, uz mogućnost izbora načina i mjesta njegove provedbe, u najboljem

interesu djece/mladih/osoba sa invaliditetom posebno naglašavajući jedinstvene izazove s kojima se suočavaju žene sa invaliditetom u pristupu obrazovanju i zaposlenju.

Kao osnovni preduslov za zapošljavanje na tržištu rada, proces obrazovanja i profesionalne rehabilitacije treba da omogući izbor zanimanja koji će dovesti do bržeg i efikasnijeg zapošljavanja i ostvarivanja prava na rad.

- Učesnici Kongresa sa zabrinutošću konstatiraju da je status organizacija osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini izrazito nepovoljan: ljudski, materijalni i finansijski uslovi za funkcioniranje organizacija ne postoje ili su minimalni, a uzrok je nedovoljna podrška organa vlasti sa svih relevantnih nivoa.

Potrebno je pozivati se na obavezu institucija sistema, na svim nivoima vlasti i administrativne organizacije, da obezbjede sredstava za finansiranje programa koje sprovode organizacije osoba sa invaliditetom, te za osiguranje materijalnih i kadrovskih potreba za rad organizacija osoba sa invaliditetom, što je u skladu sa preporukama UN Komiteta o pravima osoba s invaliditetom.

U cilju rješavanja pitanja reprezentativnih organizacija i finansiranja njihovog rada, zagovaraćemo kod svih nivoa vlasti da donesu posebne zakone i druge propise, kojima bi se sveobuhvatno uredio status i finansiranje organizacija osoba sa invaliditetom.

- Učesnici Kongresa prepoznaju potrebu i izražavaju opredjeljenje da ovakvi skupovi postanu redovna aktivnost, pod pokroviteljstvom Unije, kako bi se kroz zaključke i preporuke stvorio jedinstven okvir budućih zajedničkih zagovaračkih aktivnosti za poboljšanje poštovanja prava osoba sa invaliditetom.

Učesnici Kongresa